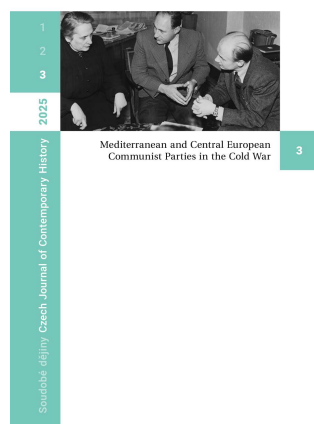

Zitierhinweis

Tůma, Oldřich: Rezension über: Sławomir Łukasiewicz / Agnieszka Jaczyńska / Patryk Pleskot (eds.), *Wasza solidarność – nasza wolność. Reakcje emigracji polskiej i świata na wprowadzenie stanu wojennego 13 grudnia 1981 (grudzień 1981 – styczeń 1982) / Your Solidarity – Our Liberty. Reactions of Émigré Poles and the World to the Imposition of Martial Law in Poland on December 13th, 1981 (December 1981 – January 1982)*, Lublin / Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej. Oddział w Lublinie, 2017, in: *Soudobé dějiny*, 2022, 1, S. 348-349, <https://recensio-stag.lorax.syslab.com/r/d255a5afd5f04e3f84f22f098b860dae>

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

Třetí část se soustřeďuje na jednotlivé tematické a metodologické okruhy, jimž se Kováč věnoval ve své odborné a tvůrčí činnosti nebo jež byly náplní jeho organizační a řídicí práce. Zamýšlí se nad výzkumným předmětem dějin Slovenska a nad otázkami syntézy slovenských dějin. Soudí, že je nelze pěstovat bez vědomí „civilizačního rámca“ (s. 155), a varuje před vnášením nacionalistických klišé. Zajímavé jsou jeho glosy o intelektuálech, jakými byli Tomáš Garrigue Masaryk či Milan Rastislav Štefánik, nevyhýbá se ani reflexi problému čechoslovakismu a významu 28. října, vrací se k fenoménu luďáctví a autonomismu i k osobnosti Andreje Hlinky. Výborné jsou Kováčovy poznámky k metodologii historiografie i k výchově vědeckých pracovníků. Přesvědčivě se jeví jeho úvaha, že historikové musí pracovat s určitým narativem, musí se snažit „pochopit příběh“ (s. 206).

Pro mnohé čtenáře bude objevené Kováčovo rozjímání o jeho působení na poli krásné literatury, o spolupráci na filmové tvorbě, na výstavách, na televizních a rozhlasových pořadech. Přesvědčivě mluví o jazyku historických textů, jejich čtivosti i o využití humoru v historikově práci.

V rozhovoru s Miroslavem Michelou zazní řada úvah o smyslu působení dějepisců. „Samotná historikova práce sa začína kladením si otázok. A keďže každý historik žije v konkrétnej dobe a v konkrétnom prostredí, je dôležité, aby pri kritike dokumentov, čo je základná metóda historikovej práce, začal profesionál klásť otázky aj sebe, resp. klásť otázky, ktoré súvisia s jeho vzťahom k dobe a k historickému procesu,“ říká Kováč (s. 43). A dodává: „Nevieme sa zbaviť predstavy, že historiografia nie je slúžka, ktorá má iba niečo oslavovať, a tiež na niečo ‘zabúdať’, ale je to vedecká disciplína, ktorá má prispievať k nášmu poznaniu sveta.“ (s. 164)

Jak je to s rolí intelektuálů uprostřed mas? Dušan Kováč se účastnil dění v Praze

po 17. listopadu 1989, například i demonstrace na Václavském náměstí v den generální stávky 27. listopadu 1989. Označuje ji za impozantní, ale hned silný zážitek relativizuje – s použitím analogie ke shromáždění v únoru 1948. „Nemám v princípe veľkú dôveru v masové demonštrácie, ľudia majú sklon k stádovitosti. A stádo sa cíti byť silné, keď je pohromade, keď má vodcu, keď sa môže nejakým spôsobom prejaviť.“ (s. 85) Úvahu o stádnosti spojuje se zamyšlením nad posláním intelektuálů: „Intelektuál asi ťažko môže byť tribún. To sa veľmi nezlučuje, pretože tribún musí vidieť veci zjednodušene. Intelektuál má tendenciu vždy vidieť veci v komplikovaných súvislostiach. Skôr si myslím, že intelektuál môže pôsobiť niekde v pozadí, že môže dávať myšlienky, inšpirácie. Bol to aj problém Václava Havla, ktorý sa zrazu ako intelektuál dostal na čelo hnutia. Myslím si, že sa to prejavovalo na malej akčnosti.“ (s. 86)

Rozhovor Dušana Kováče s Miroslavem Michelou přináší velmi zajímavý vhled do současné slovenské historiografie, do vývoje jejích institucionálních rámců i do personálních vazeb, do oblasti metodologie. Kováčovy vzpomínky a reflexe budou zajímavé pro historiky, politology i sociology a svůj význam mají i pro zájemce o dějiny literatury a umění. Kniha je vybavena bohatou obrazovou přílohou, je graficky hezky vyvedena a zachovává sympatický formát čtení „do elektricky“.

Jiří Křesťan

ŁUKASIEWICZ, Sławomir – JACZYŃSKA, Agnieszka – PLESKOT, Patryk (eds.): *Wasza solidarność – nasza wolność: Reakcje emigracji polskiej i świata na wprowadzenie stanu wojennego 13 grudnia 1981 (grudzień 1981 – styczeń 1982) / Your Solidarity – Our Liberty: Reactions of Émigré Poles and the World*

to the Imposition of Martial Law in Poland on December 13th, 1981 (December 1981 – January 1982). Lublin – Warszawa, Instytut Pamięci Narodowej 2017, 207 s., ISBN 978-83-8098-286-4.

Výpravnou publikaci věnovanou zahraničním reakcím na zavedení vojenského stavu v Polsku v prosinci 1981 a projevům solidarity s polskou protirežimní opozicí v zahraničí připravili historici z lublinské pobočky Ústavu paměti národa. Publikace je důsledně dvojazyčná. Jádrem jsou oddíly věnované protestům proti zavedení vojenského stavu v Polsku v různých částech světa; samostatné kapitoly jsou věnovány Francii, Velké Británii, Spolkové republice Německo, Itálii, Severní a Jižní Americe, Skandinávii a Austrálii. Další kapitoly shrnují i různé aspekty vztahu zahraničí k událostem v Polsku na přelomu let 1981 a 1982: reakcím médií (včetně polských exilových médií), odezvám na politické úrovni, různým formám protestů, náboženským ohlasům, humanitární pomoci atd. Pozornost je věnována i exilovým strukturám nezávislých odborů Solidarity na Západě, zvláštní roli Vídně jako nejvýznamnějšího centra polských exilových aktivit, popularitě symbolů Solidarity atd.

Jakkoli větší část publikace zabírají obrazové přílohy (fotografie, faksimile tisku apod.) a jen menší část je vyhrazena textovému shrnutí každého dílčího tématu, poskytuje kniha jako celek vcelku přehledný a spolehlivý obraz reakcí světa na polský prosinec 1981. Zjevné je, že odezva na úrovni politické a mediální, ale i reakce veřejnosti, byla poměrně silná, pravděpodobně silnější a trvalejší než odpověď na okupaci Československa v roce 1968. To samozřejmě – a z knihy je to dobře patrné – souvisí mimo jiné i s početností, a tudíž i vlivem polských exilových komunit v různých částech světa.

Pro českého čtenáře je publikace zajímavá ještě z jedné perspektivy. Vůbec totiž nezmiňuje projevy solidarity a podpory, jíž se polské opozici, a vlastně samotnému polskému národu, dostalo ze zemí někdejšího sovětského bloku. Takové případy ovšem existovaly, a to i v českém prostředí. Jak známo, Charta 77 vydala v lednu 1982 dva dokumenty, jimiž vyjadřovala protest proti represím v Polsku, ale objevily se i další projevy solidarity, letákové akce apod., což všechno s sebou pochopitelně neslo nemalé riziko. Ostatně první případ perzekuce spojené s projevy solidarity s Polskem připadá právě na Československo a tresty, jež obdrželi mladí lidé (Jan Wünsch a další), kteří připravili a rozšiřovali letáky protestující proti represím v Polsku, nebyly nijak malé. Český pohled na historii mezinárodní solidarity je přitom zrcadlově opačný. Kniha *Za vaši a naši svobodu*, připravená v edici historika Adama Hradilka (Praha, Torst – Ústav pro studium totalitních režimů 2010), se věnuje protestům proti okupaci Československa v srpnu 1968, ovšem výhradně v zemích sovětského bloku. Vysvětlení odlišné polské perspektivy souvisí jistě s tím, že významnou roli v mezinárodní reakci na zavedení vojenského stavu hrály polské exilové komunity, a možná také s tím, že Poláci (nebo aspoň polští historici a historičky) se mnohem bezprostředněji považují za součást západního světa.

V každém případě by nebylo špatné, kdyby se anotovaná polská kniha stala jistou inspirací pro náš zájem a výzkum mezinárodních reakcí na události československého roku 1968.

Oldřich Tůma